

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

инвестиционной деятельности должно содействовать росту национальной экономики. Международные инвестиции являются важным фактором формирования и дальнейшего функционирования национальной экономики любой страны.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, национальная экономика, международная экономическая деятельность, национальные инвестиционные рынки, зарубежный капитал, инвестиционный климат.

SUMMARY

Investment activity is a key factor in ensuring the strategic priorities of international economic activity of Ukraine. Development of investment activities should contribute to national economic growth. International investment is an important factor in the formation and continuation of the national economy of any country.

Keywords: foreign investment, national economy, international economic activity, national investment markets, foreign capital, investment climate.

ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМУ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІК СТРАН-УЧАСНИЦЬ ОЧЕС

Пилипенко В.В., ст.викладач Донецький національний університет

Актуальність теми. Зміна валютного режиму є об'єктивним проявом динаміки економічних процесів, яка обумовлена закінченням перехідного періоду формування економік більшістю країн й супроводжується глобалізацією міжнародних фінансових ринків. Вважається, що гнучкий режим курсоутворення за умов існування незалежної монетарної політики сприяє кращому пристосуванню економіки до зовнішніх та внутрішніх шоків. Наявні позитивні аспекти цього валютного режиму посилюють актуальність питання доцільності переходу багатьох країн в нинішніх умовах на режим плаваючого валютного курсу та визначення макроекономічних передумов його запровадження.

Багато українських та зарубіжних учених приділяють увагу вивченню моделей курсової політики, їх класифікації, перевагам та недолікам від впровадження, зокрема А.П. Кулінець, Н.А.Міклашевська, А.С. Филипенко, А.В. Холопов та інші.

Мета роботи. Метою даної роботи є дослідження низки питань, а саме, якому саме валютному режиму віддати перевагу під час процесу трансформації країни на ринкові засади для забезпечення ефективної роботи монетарної політики, яким чином той чи інший валютний режим впливає на макроекономічну стабілізацію у країні, як взаємодіють між собою різні валютні режими та різні види монетарної політики.

Виклад основного матеріалу. Вибір режиму валютного курсу як найважливішої складової макроекономічної стабільності та економічного зростання визначається такими чинниками:

- рівень розвитку та розміри економіки;
- ступінь відкритості економіки;
- стан фінансових ринків;
- ступінь диверсифікованості виробництва;
- стан платіжного балансу;
- рівень конкурентоспроможності;
- обсяг резервів іноземної валюти;
- ступінь залежності економіки від зовнішньої торгівлі;
- суспільно-політичне становище в країні;
- стан національної грошової системи;
- природа та характер економічних потрясінь, з якими стикається та чи інша країна.

За класифікацією МВФ, нині у світі практикують три види валютних режимів, які поділяються на режими жорсткої прив'язки, плаваючого та проміжного валютного курсу (рис.1).

Під час реалізації моделі жорсткої прив'язки валютного курсу на державному рівні відбувається фіксація курсового співвідношення національної грошової одиниці та іноземної валюти. Механізм курсоутворення при такому режимі можна реалізувати двома способами.

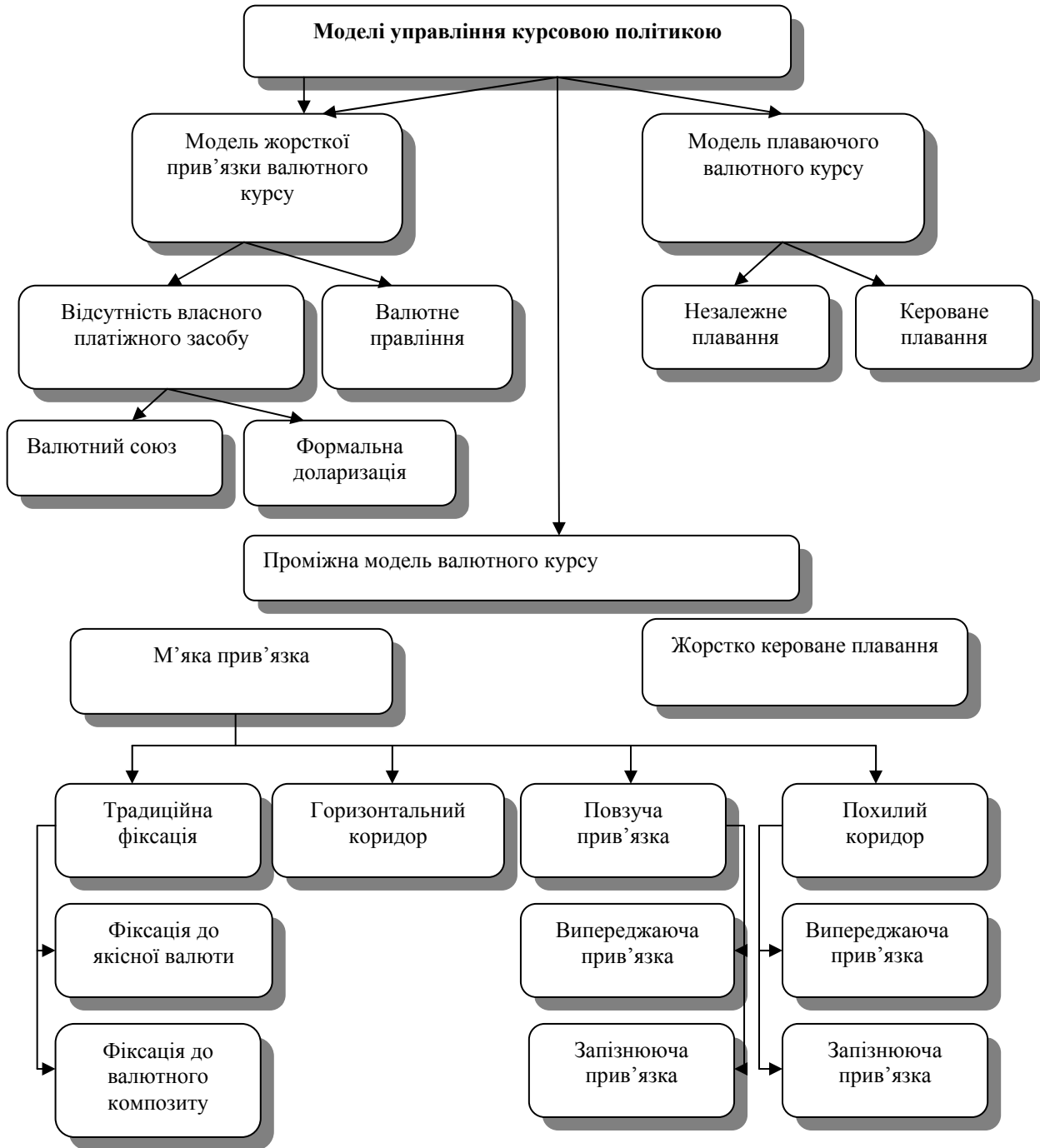


Рис.1. Моделі управління курсовою політикою [1, с.111]

Валютний механізм без власного законного платіжного засобу (exchange arrangements with no separate legal tender) передбачає відсутність національного платіжного засобу, тобто в обігу перебуває валюта іншої країни як єдиний законний засіб платежу (офіційна доларизація) або країна є членом грошового чи валютного союзу. Згідно з другим, валютне правління (currency board arrangements) передбачає фіксацію курсу лише щодо однієї базової валюти, яка закріплюється на законодавчому рівні. Грошова база повністю забезпечується золотовалютними резервами, центральний банк втрачає функцію грошово-кредитного регулятора та кредитора [1, с.110].

Найважливіші особливості проміжної моделі валютного курсу розглядаються на прикладі чотирьох валютних режимів: традиційний механізм, фіксований курс, прив'язка валютних курсів в межах горизонтального коридору, повзуча прив'язка та похилий коридор.

При традиційному механізмі фіксованого курсу (conventional fixed peg arrangements) країна формально або офіційно прив'язує свою валюту до валюти іншої країни або до кошика валют. У цьому випадку валютний курс може коливатися в межах вузького коридору з відхиленням від

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

центрального паритету на 1% або встановлюється максимальне та мінімальне значення таких відхилень у межах 2% на період не менше трьох місяців.

Прив'язка валютних курсів у межах горизонтального коридору (pegged exchange rates within horizontal bands) передбачає, що валютний курс вільно коливається в межах 1% від формального або неофіційного центрального паритету. У будь-який час уряд готовий за допомогою прямих чи непрямих інтервенцій захистити горизонтальний коридор.

Повзуча прив'язка (crawling pegs) передбачає зміну валютного курсу як процент коливання навколо центрального паритету з передбаченою регулярною його зміною. У свою чергу, темпи зміни валютного курсу можуть ураховувати поправку на інфляцію (ретроспективна модель) або заздалегідь установлюються фіксовані темпи зміни валютного курсу (перспективна модель).

Єдиного ефективного валютного режиму не існує через наявність як переваг, так і недоліків, притаманних різним режимам курсоутворення.

Зокрема, фіксований валютний курс певним чином є номінальним якорем стабільності, який формує позитивні очікування суб'єктів валютного ринку. З іншого боку, в умовах фіксації центральний банк позбавляється можливості своєчасно реагувати на внутрішні шоки та підвищується залежність від стану економічного розвитку країни, до валюти якої здійснюється прив'язка національної валюти. Також посилюється загроза дисбалансуючого впливу спекулятивних атак, що особливо актуально в умовах підвищення мобільності капіталу.

В умовах України головними стримуючими факторами зміни валютно-курсової політики є зниження цінової конкурентоспроможності товаровиробників, які реалізують продукцію як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку; зростання валютних дисбалансів банківської системи та бізнесу; втрата курсового орієнтира для всіх макроекономічних агентів [2,с.55].

Країни, що застосовують режим плаваючого валютного курсу з регулюванням та здійснюють фіксацію курсу, можна поділити майже порівну, відповідно 52 проти 51 країни (рис. 2).



Рис. 2. Діючі режими валютних курсів країн світу

У деяких країнах через суттєве збільшення сальдо поточного рахунку, навпаки, було прийнято рішення про відмову від плаваючого валютного курсу на користь фіксованого. Такий досвід, зокрема, мала Болгарія, що було зумовлено зростанням зовнішнього боргу майже до 100% ВВП та значним дефіцитом поточного рахунку.

Доцільно наголосити, що застосування будь якого валютного режиму пов'язано зі станом економічного розвитку країни, який безпосередньо характеризується макроекономічними показниками.

Напередодні світової кризи країни ОЧЕС розвивалися досить впевненими темпами. Незважаючи на структурну та рівневу неоднорідність вони мали загалом досить високу динаміку економічного зростання (табл.1.)

У результаті за 5 років до 2008р., що передували сучасній фінансово-економічній кризі, у країнах Чорноморського економічного співробітництва спостерігалися значні середньорічні темпи зростання економіки.

Цілком пояснюваною була цінова ситуація в досліджуваних країнах. Ті з них, які відзначалися відносно нижчим рівнем цін стосовно європейського та світового рівня, мали підвищену цінову

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

динаміку. Найвищий інфляційний тренд упродовж п'ятирічного періоду до 2008 року спостерігався в Молдові, де середньорічний темп приросту індексу споживчих цін становив 13,2 %. Досить високим цей макроекономічний показник відзначався в Україні (11,8 %), Росії (11,1 %) та Сербії (11,1 %). На протилежному полюсі цінової стабільності перебували країни Євросоюзу. Зокрема, у Греції середньорічний темп інфляції становив 3,4 %, Болгарії - 6,9 %, Румунії - 8,7 % (хоча такі значення показника були істотно вищими за ті, що визначені Маастрихтськими критеріями). До того ж Греція як країна - член зони євро, беззаперечно, мусила б підтримувати інфляцію на рівні, нижчому за 3 %. Відтак курсові коливання євро щодо долара та інших валют на початку 2010 року значною мірою обумовлені недотриманням вимог цінової стабільності та бюджетних обмежень окремими країнами зони євро в попередній період.

Таблиця 1.

**Рівень зростання валового внутрішнього продукту
країн –учасниць ОЧЕС**

(за ПКС 2005 року; відсотків до попереднього року)

Країни	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Азербайджан	11,2	10,2	26,4	34,5	25,1	10,8	9,3
Албанія	5,8	5,7	5,5	5,0	6,0	4,2	1,2
Болгарія	5,0	6,6	6,2	6,3	6,2	6,0	6,1
Вірменія	14,0	10,5	13,9	13,2	13,7	6,9	-14,2
Греція	5,9	4,6	2,2	4,5	4,5	2,0	-2,0
Грузія	11,1	5,9	9,6	9,4	12,3	2,3	-3,9
Молдова	6,6	7,4	7,5	4,8	3,0	7,8	-6,5
Росія	7,3	7,2	6,4	7,7	8,1	5,6	4,2
Румунія	5,2	8,5	4,2	7,9	6,3	7,4	-7,1
Сербія	2,5	8,4	6,2	5,7	7,3	4,5	-3,5
Туреччина	5,3	9,4	8,4	6,9	4,7	0,9	0,2
Україна	9,6	12,1	2,7	7,3	7,9	2,3	-15,2

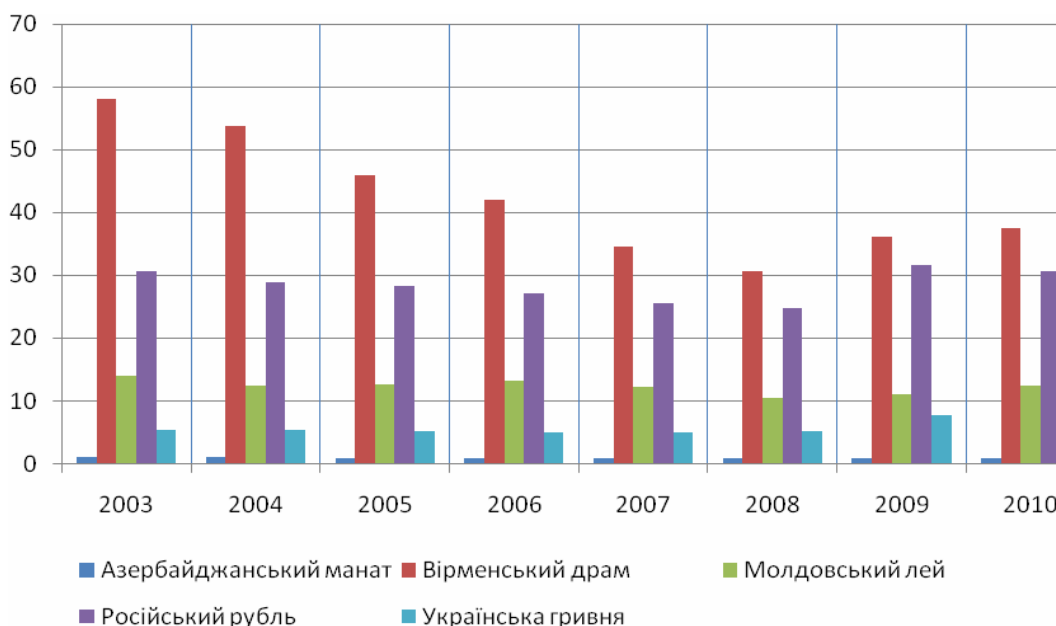


Рис.3. Курс національної валюти за 1 долар США деяких країн-учасниць ОЧЕС

Країни з фіксованим курсом тяжіють до спекуляції проти їхніх валют, особливо з урахуванням зростаючої схильності до мобільності капіталів, що є наслідком глобалізації світової економіки. Якщо політиці фіксованого курсу не вистачає довіри, виникає ризик того, що інвестори прагнуть позбавитися цієї валюти, змушуючи центральний банк викуповувати її у великих обсягах для підтримання прив'язки разом зі зростанням внутрішніх процентних ставок, що може спричинити кризу.

Валютний курс як номінальний якір має низку недоліків:

- фіксований або стійкий курс загалом незадовільно корелює низькою або стабільною інфляцією;

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

- центральний банк позбавлений можливості використовувати монетарну політику для протидії внутрішнім шокам;

- відбувається істотне зростання значення фіскальної політики.

Режим плаваючого валютного курсу має свої переваги і недоліки. До переваг режиму плаваючого валютного курсу можна віднести такі:

- керуючись ринковими механізмами, плаваючий валютний курс підтримує автоматичне регулювання платіжного балансу;

- сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки з урахуванням потреб світового господарства;

- сприяє ефективності та дієвості інструментів грошово-кредитної політики.

До недоліків режиму плаваючого валютного курсу належать такі:

- зростання ризику невизначеності у міжнародній торгівлі через непередбачуваність зовнішньої діяльності;

- суттєва залежність експорту та імпорту від змін валютних курсів, що може призвести до посилення циклічності розвитку економіки; • може призвести до посилення інфляційного тиску.

Проаналізувавши переваги і недоліки основних видів режимів валютних курсів, розглянемо їх вплив на економіку країни (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристики режимів фіксованого і плаваючого обмінних курсів та їх впливу на розвиток економіки країни.

Критерій порівняння	Режим фіксованого валютного курсу	Режим плаваючого валютного курсу
Формування вартості валюти	Встановлюється центральним банком, не відображає реальної вартості валюти	Встановлюється під впливом ринкових механізмів, відображає реальну вартість валюти
Інфляція	Може використовуватись як інструмент антиінфляційної політики, адже сприяє підвищенню довіри населення до національної валюти і обмеженню інфляційних очікувань	Може спричинити інфляційний тиск у зв'язку з одночасною зміною цін і процентних ставок
Платіжний баланс	Рівновага платіжного балансу забезпечується жорстким контролем центрального банку	Рівновага платіжного балансу забезпечується автоматично під дією ринкових важелів
Золотовалютні резерви	Потребує нагромадження значних обсягів золотовалютних резервів з метою проведення валютних інтервенцій	Не потребує нагромадження значних обсягів золотовалютних резервів, що розширює можливості монетарної політики
Монетарна політика	Фактична неможливість проведення самостійної монетарної політики	Розширення можливостей монетарної політики
Інвестиційний ринок	Сприяє підтримці стабільності інвестиційного ринку, передбачуваність і плановість зовнішніх операцій	Суттєва залежність інвестиційного ринку від коливань курсу спричиняє зростання рівня ризиковості та недовіри інвесторів до вітчизняної економіки

Таким чином, кожен із валютно-курсів режимів має свої переваги та недоліки і в чистому вигляді майже не використовується. Крім того, на практиці досить складно визначити режим валютного курсу, адже в кожній країні він має свої особливості і в більшості випадків поєднує риси двох ключових режимів валютних курсів.

Якщо грошова та фіскальна політика не узгоджені між собою та не спрямовуються на зниження темпів інфляції, то режим фіксованого курсу призводить до негативного результату.

Недоліками застосування плаваючого валютного режиму можна вважати зростання ступеня невизначеності економіки, зменшення довіри до національної валюти, а отже і зростання неофіційної доларизації, виникнення спекулятивного валютного ринку. Плаваючий курс є менш стабільний, ніж фіксований, і для забезпечення його стабільності необхідно забезпечити ефективну роботу системи щодо регулювання та узгодження інструментів монетарної та валютної політики(табл.3).[3,с.133]

Аналіз ефективності монетарної політики при різних валютних режимах.

Монетарна політика	Валютні режими		
	Фіксований	Вільне плавання	Кероване плавання
Експансія	Неефективна політика, яка призводить до виснаження валютних резервів. Така політика на початкових етапах призводить до швидкого зниження інфляції, проте, згодом стрімко зростає грошова маса та дефіцит бюджету, що призводить до інфляційного вибуху з часом.	Вдале поєднання, бо плав. курс на певний час збільшує обсяги експорту і сукупний попит. Також супроводжується девальвацією націон. валюти для покращення платіжного балансу, зниженням процентної ставки і зростанням ВВП.	Вдала політика для початкових етапів переходу на ринкові відносини. Проте, стрімке нарощення грошової маси, яке є характерним для країн з перехідною економікою, у супроводі з незначними коливаннями валютного курсу спричиняє значний інфляційний вибух.
Рестрикція	Призводить до зростання проц. ставки, зниження пропозиції грошей, сукупного попиту і інфляції.	Невдале поєднання, оскільки плав. Курс знівелює дію монетарної політики щодо подолання інфляції, економіка не ізольована від зовнішніх шоків (інфляційних імпульсів), навіть при застосуванні жорсткої монетарної політики	Може ефективно працювати в умовах значної координації та узгодженості у діях уряду та центрального банку. Проте, прорахунки матимуть негативні наслідки на загал для економік країни.

В ринкових економіках велика роль у регулюванні економічних процесів надається процентній ставці, і плаваючий валютний курс дозволяє ефективно регулювання. Коли курс фіксований, вся надія покладається на центральний банк. Тож, валютна політика має бути активним дієвим інструментом макроекономічного регулювання у країні, і вірно обраний валютний режим поєднанні зі вдало розробленою монетарною політикою певною мірою забезпечать загальноекономічну стабільність.

Тож можна зробити висновок, що за режиму плаваючого валютного курсу монетарна політика є більш гнучкою та ефективною, і тому може сприяти покращенню загального економічного зростання в країні, а саме впливати на зростання ВВП, та збалансувати рівень внутрішніх цін. Плаваючий валютний режим у країнах з перехідною економікою дає можливість скоротити дефіцит платіжного балансу, стримати темпи інфляції, залучити нові інвестиції, розширити експорт тощо, тобто значною мірою сприяє економічному зростанню країни. Проте негативним наслідком впровадження такого режиму є можливість виникнення чи прискорення інфляції, або девальвації національної грошової одиниці.

Фіксований валютний курс сприяє становленню грошово-кредитної системи на початкових етапах трансформації економіки на ринкові засади, оскільки виступає у якості надійного валютного стабілізатора. Проте варто пам'ятати, що такий режим заважає проведенню ефективної монетарної політики і є неефективним протягом тривалого застосування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Ткаченко А. М. Вибір моделі курсової політики та її вплив на формування фінансових ресурсів підприємства на прикладі України / А. М.Ткаченко, О. К. Авдей // Економічний вісник Донбасу № 2 (20), 2010-С.110-115.
2. Макаренко М. І. Макроекономічна волатильність у країнах очес / М. І. Макаренко // ДВНЗ Українська академія банківської справи НБУ-Вип. 2. № 10/2,2009-С.53-58.
3. Максименцев М. Г. Валютно-курсова політика та бюджетна дисципліна в європейських країнах з перехідною економікою / М. Г. Максименцев // Актуальні проблемиміжнародних відносин. - К. : Київський університет, 2000. - Вип.18. - С. 132-139.
4. Джеймс В. Дін Режими валютного курсу в країнах Центральної та Східної Європи з уроками для України [Електронний ресурс] / Джеймс В. Дін // Центр інформаційних та соціальних програм. – Режим доступу : <http://www.cisp.org.ua>.
5. Юрчишин В. В. Валютні кризи: монографія / В. В. Юрчишин // К.:УАДУ при Президентові України, 2008. - 256 с.

РЕЗЮМЕ

У статті досліджується вибір оптимального валютного режиму для економік країн-учасниць ОЧЕС та наголошується на ефективності інструментів монетарної політики при різних валютних режимах. У аналізі враховуються особливості перехідної економіки, та їх вплив на встановлення валютного режиму.

Ключові слова: валютний режим, валютна політика, монетарна політика, фіксований валютний курс, плаваючий валютний курс, відсоткова ставка, перехідна економіка

РЕЗЮМЕ

В статье исследуется выбор оптимального валютного режима для экономик стран-участниц ОЧЭС и уделяется особое внимание эффективности инструментов монетарной политики при разных валютных режимах. В анализе учитываются особенности переходной экономики и их влияние на установление валютного режима.

Ключевые слова: валютный режим, валютная политика, монетарная политика, фиксированный валютный курс, плавающий валютный курс, процентная ставка, переходная экономика.

SUMMARY

In this article we analyze the choice of the optimal exchange-rate regime for the transition economies of the countries-participatns in BCEC. Also the problem of effective functioning of the instruments of the monetary policy under different exchange-rate regimes is under consideration.

Keywords: exchange-rate regime, exchange-rate policy, monetary policy, fixed exchange rate, floating exchange rate, interest rate, transition economy.

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА: ОПЫТ ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЫ

Подунай В.В., аспирант Донецкого национального университета

Современная экономика – это экономика, построенная на информации. Экономическая ценность знаний, которыми обладают работники, далеко превосходит все капиталовложения, финансовые активы и другие ресурсы большинства организаций. Построение системы управления информацией является важным условием развития организации и формирования устойчивого конкурентного преимущества государства на интенсивно развивающемся рынке.

Актуальность исследования

Важнейшей тенденцией, определяющей развитие мировой экономики в конце XX - начале XXI веков, является процесс глобализации. Процесс глобализации - процесс многофакторный, состоящий из множества явлений и разного рода тенденций. Вместе с тем, процесс глобализации имеет ряд характерных черт, которые доступны для анализа и могут быть должным образом исследованы.

В условиях глобализации главной движущей силой прогресса становятся знания и технологии обмена информацией. Глобализация предполагает максимальное обострение конкуренции, а в конкурентной борьбе, побеждает тот, кто владеет информацией, тот, кто делает ставку на производство знаний и умеет эффективно их использовать. Поэтому исследование «новой экономики», которая по сути своей является экономикой знаний, представляется весьма актуальным.

Изложение основного материала.

Информатизация мировой экономики - создание глобальных телекоммуникационных сетей, развитие Интернета, разработка новых технологий, программного обеспечения и высокотехнологического оборудования, развитие мирового рынка ИТ-услуг определила и характер глобализации, и темпы ее развития.

Информационное общество как социальная, экономическая и культурная система стало объектом внимания исследователей уже с 60-х гг. XX века, когда стали очевидными черты смены парадигмы эпохи. В это же время конституировался и сам термин «информационное общество», введенный в научный оборот почти одновременно американскими и японскими исследователями.

Основным признаком и качественным параметром общества нового типа была признана особая роль знания и основанных на нем технологий, доминирование информации, ускорение технического прогресса, уменьшение доли материального производства в совокупном общественном продукте, развитие сектора услуг, повышение качества жизни.

Становление нового хозяйственного уклада, складывающегося на фундаменте информатизации и компьютеризации, возникновение корпоративной культуры инновационного типа, характеризующейся взаимопроникновением участников социально-экономических отношений благодаря погруженности в информационное поле и обмену информацией, превращение